

Adalék a Goethe-évforduló megemlékezéseihez

Érdeklődéssel olvastam a Magyar Tudomány 1999/10. számában a Goethe-évforduló alkalmából közreadott kitünő, információkban gazdag írásokat. Úgy gondolom, érdekes lehet — mintegy kiegészítésül, ha csak utalásszerűen is — emlékeztetni egy további tényre. Ez a tény közvetlen kapcsolatra utal a „zseniálisan dilettáns” és a kora magyarországi, egyszersmind nemzetközi műszaki-tudományos körei, közelebből azok között, akik 1786 szeptemberében a Selmechánya melletti Szkleno városkában létrehozták az első nemzetközi tudományos társaságot, „Societät der Bergbaukunde” néven. A „Societät” ügyeit ismertető számos publikációból (például Vámos Éva — Szabadváry Ferenc írásaiból a Technikatörténeti Szemle 1976. évi VIII. kötetében, avagy Faller Jenő Jó szerencsét! — Események, képek a bányászat múltjából című könyve, Műszaki Könyvkiadó, 1975. vonatkozó fejezetéből, nemkülönben az alapítás 200. évfordulójára Molnár László és A. Weiss osztrák—magyar együttműködésben Bécsben kiadott, Ignaz Edler von Born und die Societät der Bergbaukunde című bibliográfiájából) jól ismert, hogy akkor tizennyolc ország, illetve tartomány legjelesebb szakemberei jöttek össze. Céljuk volt, hogy tanulmányozzák az erdélyi származású lovag Ignaz von Born-nak (1742—1791) a fém-aranyat a megfelelően megőrölt ércből higannyal kinyerő új eljárását.

Az ott történeteket a Társaság alapításának 200. évfordulóján a Magyar Tudomány 1987/1 számában Martos Ferenc vázolta, rámutatva, hogy a Társaság alapszabályát Born és az ő „leglelkesebb támogatója, az akkori Zellerfeld-i (Harz) bányakapitány Friedrich Wilhelm Heinrich von Trebra (1740—1819)” fogalmazták meg és ennek keretében a Társaság „tevékenységi körét a következőkben foglalták össze: a Föld fizikai leírása (mai terminológiával: geológia), a kémiai tudományra alapozott ásványtan, bányaművelés és az itt alkalmazott gépek, apítás és mosás (azaz: ásvány-előkészítés), bányamérés, bányásztörténet, végül: kohászat és kohóüzemek. A Societät der Bergbaukunde 1790 táján már 154 tagot számlált és két kötetben jelentette meg az akkori bányászati tudomány és gyakorlat szinte teljes anyagát. Az akkori neves bányatisztek, magas rangú állami tisztviselők mellett a Társaságnak olyan tagjai is voltak, mint A.L. Lavoisier (1743—1794), J. Watt (1736—1819), ... és sokan mások, ... A tiszteleti tagok sorában pedig ott találjuk Goethét, aki maga is foglalkozott mineralógiával és optikával.”

Nos, ez utóbbi tiszteleti tagság az a tény, amit célszerű ugyancsak föleleveníteni, amikor a hazai tudományos élet Goethére emlékezik a költő-óriás születésének 250. évfordulóján.

Faller Gusztáv